

Výchovné opatrenia

Pri **podmienečnom upustení od potrestania** alebo v **prípravnom konaní** môžu byť mladistvému uložené výchovné opatrenia na dosiahnutie účelu zákona (§ 106 ods. 1 TZ).

Výchovné opatrenia **môže ukladať súd** a v prípravnom konaní so **súhlasom osoby**, proti ktorej sa konanie vedie, **aj prokurátor**. Mladistvý môže kedykoľvek v priebehu trestného stíhania až do skončenia prípravného konania svoj súhlas odvolať písomným vyhlásením adresovaným prokurátorovi; výkon výchovného opatrenia sa tým končí.

Ak sa preukáže, že úplné alebo včasné plnenie výchovného opatrenia je **pre mladistvého** nemožné alebo ho z iných vážnych dôvodov nemôže splniť alebo zavinene neplní, súd a v prípravnom konaní prokurátor uložené **výchovné opatrenie zruší alebo zmení**.

Druhy výchovných opatrení

Výchovnými opatreniami (§ 106 TZ) sú:

- **výchovné povinnosti a obmedzenia**
- **napomenutie s výstrahou**

Výchovné povinnosti a obmedzenia

Súd a v prípravnom konaní prokurátor môže mladistvému uložiť výchovné povinnosti a obmedzenia (§ 107 TZ), najmä aby

- sa podrobil probačnému dohľadu vykonávanému probačným a mediačným úradníkom,
- býval s rodičom alebo s iným dospelým, ktorý je zodpovedný za jeho výchovu,
- sa usiloval o vyrovnanie s poškodeným,
- nahradil podľa svojich síl škodu spôsobenú trestným činom alebo inak prispel k odstráneniu následku trestného činu,
- vykonal bezplatne vo voľnom čase spoločensky prospešnú činnosť,
- sa podrobil liečeniu škodlivej závislosti,
- sa podrobil vo svojom voľnom čase programu sociálneho výcviku, psychologickému poradenstvu, psychoterapeutickému, vzdelávaciemu, doškološovaciemu, rekvalifikačnému alebo inému vhodnému programu na rozvíjanie jeho sociálnych zručností a osobnosti mladistvého, ktorý nie je probačným programom.

Vykonanie spoločensky prospešnej činnosti určitého druhu môže byť mladistvému uložené len tak, aby nenarušilo jeho prípravu na budúce povolanie, predovšetkým plnenie povinností súvisiacich so vzdelávacím programom školy, alebo výkon povolania alebo zamestnania, pričom môže ísť najviac o štyri hodiny denne, osemnásť hodín týždne, celkovo šesťdesiat hodín.

Napomenutie s výstrahou

Napomenutím s výstrahou (§ 108 TZ) súd a v prípravnom konaní prokurátor dôrazne vytkne mladistvému v prítomnosti jeho zákonného zástupcu protiprávnosť jeho činu a upozorní ho na sankcie, ktoré mu hrozia podľa Trestného zákona, ak by v budúcnosti spáchal trestnú činnosť.

Cieľom napomenutia s výstrahou (uloženého súdom alebo v prípravnom konaní prokurátorom) **je zabrániť recidíve** mladistvého v súčinnosti s jeho zákonným zástupcom.

Trestná zodpovednosť právnických osôb

S účinnosťou od 1. júla 2016 je do slovenského právneho poriadku začlenená trestná zodpovednosť právnických osôb. Ide o prelomenie zásady individuálnej trestnej zodpovednosti. Dôvodom boli predovšetkým početné medzinárodné záväzky sankcionovať právnické osoby za určité trestné činy.

Zákon č. 91/2016 Z.z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb je vo vzťahu k Trestnému zákonu a Trestnému poriadku **lex specialis** a Trestný zákon sa na trestnú zodpovednosť právnickej osoby a tresty ukladané právnickej osobe **vzťahuje subsidiárne**, ak to povaha veci nevylučuje.

Na trestnú zodpovednosť právnických osôb sa s odchýlkami ustanovenými zákonom o trestnej zodpovednosti právnických osôb vzťahujú príslušné ustanovenia všeobecnej časti Trestného zákona o príprave na zločin, o pokuse, o okolnostiach vylučujúcich protiprávnosť činu, o ukladaní a výkone jednotlivých trestov, o zániku trestnosti a trestu. Vo vzťahu k trestnej zodpovednosti sú v zákone o trestnej zodpovednosti právnických osôb upravené nasledujúce **odchýlky**.

Pôsobnosť zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb

V § 2 TZPO sú upravené nevyhnutné odchýlky od pôsobnosti posudzovania pôsobnosti tohto zákona. Uvedený zákon upravuje nasledujúce odchýlky:

- a) **Časová pôsobnosť** – hoci zákon v § 2 TZPO explicitne časovú pôsobnosť nerieši, možno tu aplikovať čl. 50 ods. 6 Ústavy SR: „*Trestnosť činu sa posudzuje a trest sa ukladá podľa zákona účinného v čase, keď bol čin spáchaný. Neskorší zákon sa použije, ak je to pre páchatel'a priaznivejšie,*“ resp. ustanovenia § 2 TZ. V zmysle § 36 TZPO sa podľa zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb postupuje, ak bol trestný čin spáchaný po nadobudnutí účinnosti tohto zákona, t. j. po 1. júli 2016.
- b) **Zásada teritoriality** (§ 2 ods. 1 TZPO) – podľa zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb sa posudzuje trestnosť činu, ktorý bol spáchaný právnickou osobou na území Slovenskej republiky. V § 2 ods. 2 TZPO je uvedená fikcia, kedy sa trestný čin právnickej osoby považuje za spáchaný na území Slovenskej republiky.
- c) **Zásada sídla** – aktívna personalita (§ 2 ods. 3 TZPO) – podľa zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb sa posudzuje aj trestnosť činu spáchaného mimo územia Slovenskej republiky právnickou osobou, ktorá má sídlo v Slovenskej republike. Platí fikcia, že právnická osoba má sídlo v Slovenskej republike, ak jej organizačná zložka má sídlo v Slovenskej republike a trestný čin bol spáchaný v rámci jej činnosti.
- d) **Zásada subsidiárnej univerzality** (§ 2 ods. 4 TZPO) – podľa zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb sa posudzuje aj trestnosť činu spáchaného mimo územia Slovenskej republiky právnickou osobou, ktorá nemá sídlo na území Slovenskej republiky, ak bol čin spáchaný v prospech právnickej osoby, ktorá má na území Slovenskej republiky sídlo, alebo v prospech fyzickej osoby, ktorá je občanom Slovenskej republiky, alebo cudzinca, ktorý má na území Slovenskej republiky trvalý pobyt.
- e) **Zásada pasívnej personality** (§ 2 ods. 5 TZPO) – podľa zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb sa posudzuje aj trestnosť činu spáchaného mimo územia Slovenskej republiky právnickou osobou, ktorá nemá sídlo na území Slovenskej republiky, ak bola činom spôsobená škoda právnickej osobe, ktorá má na území Slovenskej republiky sídlo, alebo fyzickej osobe, ktorá je občanom Slovenskej republiky, alebo cudzincovi, ktorý má na území Slovenskej republiky trvalý pobyt a v mieste činu je čin trestný alebo ak miesto činu nepodlieha žiadnej trestnej právomoci.

- f) **Pôsobnosť podľa medzinárodných zmlúv** (§ 2 ods. 6 a 7 TZPO); **pozitívna pôsobnosť** – trestnosť činu sa posudzuje podľa zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb aj vtedy, ak to ustanovuje medzinárodná zmluva, ktorá bola ratifikovaná a vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ktorou je Slovenská republika viazaná. **Negatívna pôsobnosť** – ustanovenia § 2 TZPO sa nepoužívajú, ak to nepripúšťa medzinárodná zmluva, ktorá bola ratifikovaná a vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ktorou je Slovenská republika viazaná.

Trestné činy právnických osôb

Trestná zodpovednosť právnických osôb je striktne obmedzená na trestné činy upravené v osobitnej časti Trestného zákona. Právnická osoba však môže byť trestne zodpovedná iba za trestné činy taxatívne uvedené v § 3 TZPO. Výber týchto trestných činov bol vykonaný predovšetkým s ohľadom na medzinárodné záväzky Slovenskej republiky kriminalizovať určité činy spáchané v mene právnickej osoby alebo v jej prospech. Taxatívne vymedzenie trestných činov je v súlade so zásadou *nullum crimen sine lege*.

Spáchanie činu právnickou osobou

Trestný čin je spáchaný právnickou osobou, ak je spáchaný v jej prospech, v jej mene, v rámci jej činnosti alebo jej prostredníctvom, ak

- a) konal štatutárny orgán alebo člen štatutárneho orgánu,
- b) konal ten, kto vykonáva kontrolnú činnosť alebo dohľad v rámci právnickej osoby, alebo
- c) konala iná osoba, ktorá je oprávnená zastupovať právnickú osobu alebo za ňu rozhodovať.

Trestná zodpovednosť

Trestná zodpovednosť právnickej osoby **nie je podmienená** vyvodením trestnej zodpovednosti voči fyzickej osobe a nie je podmienená ani zistením, ktorá konkrétna fyzická osoba konala spôsobom uvedeným v § 4 ods. 1 alebo 2 TZPO. Trestná zodpovednosť právnickej osoby **nezaniká** vyhlásením konkurzu, vstupom do likvidácie, jej zrušením alebo zavedením nútenej správy (§ 4 ods. 4 a 5 TZPO).

Vylúčenie trestnej zodpovednosti niektorých právnických osôb

Trestne zodpovedné **nie sú**:

- a) Slovenská republika a jej orgány,
- b) iné štáty a ich orgány,
- c) medzinárodné organizácie zriadené na základe medzinárodného práva verejného a ich orgány,
- d) obce a vyššie územné celky,
- e) právnické osoby, ktoré sú v čase spáchania trestného činu zriadené zákonom,
- f) iné právnické osoby, ktorých majetkové pomery ako dlžníka nemožno usporiadať podľa osobitného predpisu upravujúceho konkurzné konanie.

Pričítateľnosť trestného činu právnickej osobe (§ 6 TZPO)

Páchateľom trestného činu je právnická osoba, **ktorej sa pričíta** porušenie alebo ohrozenie záujmu chráneného Trestným zákonom spôsobom ustanoveným týmto zákonom. Trestný čin sa pričíta právnickej osobe, ak spáchanie trestného činu vyvolali alebo umožnili určité okolnosti, napríklad chybné rozhodnutia štatutárnych orgánov právnickej osoby, schválenie alebo pokyn alebo nevykonanie určitého opatrenia právnickou osobou, zanedbanie dohľadu alebo kontroly príslušných orgánov právnickej osoby.

Trestná zodpovednosť právneho nástupcu právnickej osoby (§ 7 TZPO)

Zásada prechodu trestnej zodpovednosti na právneho nástupcu právnickej osoby vyjadruje, že trestná zodpovednosť právnickej osoby, ktorá bola zrušená, **prechádza** na všetkých jej právnych nástupcov; to platí aj pre nevykonané tresty, ak § 7 ods. 3 TZPO neustanovuje inak. Trestná zodpovednosť právnickej osoby na fyzickú osobu **neprechádza**.

Zánik trestnej zodpovednosti právnickej osoby a zahladenie odsúdenia

Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb v § 8 vymedzuje špecifické podmienky **účinnnej pútnosti**. Trestná zodpovednosť právnickej osoby **nezaniká**, ak spáchala niektorý z trestných činov korupcie alebo trestný čin poškodzovania finančných záujmov Európskej únie podľa § 261 TZ.

K **zahladeniu odsúdenia** právnickej osoby dochádza vykonaním trestu (§ 9 TZPO).

Trestanie právnických osôb

Zásady ukladania trestov

Pri ukladaní trestov právnickej sú ustanovené nasledujúce zásady (§ 11 TZPO):

- **Povaha a závažnosť trestného činu** sú podobne ako pri fyzickej osobe hlavným kritériom trestania právnických osôb.
- **Pomery právnickej osoby vrátane jej doterajšej činnosti a jej majetkové pomery** sú významné najmä z toho hľadiska, či právnická osoba dosiaľ neporušovala zákony, či už bola odsúdená. Majetkové pomery sa zisťujú preto, aby sa prispôbili sankcie majetkovým pomerom právnickej osoby, keďže to bude mať vplyv na výber a výmeru konkrétneho trestu, postihujúceho majetok právnickej osoby.
- Či právnická osoba **vykonáva činnosť vo verejnom záujme**, ktorá má strategický význam pre národné hospodárstvo, obranu alebo bezpečnosť. Takouto činnosťou môže byť napríklad dodávka elektrickej energie, výroba vojenského materiálu, poskytovanie železničnej dopravy.
- **Následky ako dôsledok výkonu trestu pre ďalšiu činnosť právnickej osoby**, napríklad dopad na zamestnancov, poškodených, veriteľov právnickej osoby.
- **Snaha právnickej osoby o nápravu** – pôsobenie právnickej osoby po spáchaní trestného činu, najmä na jej účinnú snahu odstrániť škodlivé následky trestného činu alebo dobrovoľne nahradiť spôsobenú škodu.
- **Ukladanie trestov právnym nástupcom právnickej osoby** - súd prihliadne aj na to, v akom rozsahu na niektorého z nich prešlo imanie zodpovedajúce prospechu alebo iné výhody zo spáchaného trestného činu, alebo v akom rozsahu ktorýkoľvek z nich pokračuje v činnosti, v súvislosti s ktorou bol trestný čin spáchaný.
- **Nezlučiteľnosti niektorých trestov** – popri sebe nemožno uložiť trest zrušenia právnickej osoby a trest prepadnutia majetku, trest prepadnutia majetku a peňažný trest a trest prepadnutia majetku a trest prepadnutia veci.

Systém trestov pre právnickú osobu

Systém trestov pre právnickú osobu podľa § 10 TZPO tvoria:

- a) trest zrušenia právnickej osoby,
- b) trest prepadnutia majetku,
- c) trest prepadnutia vecí,
- d) peňažný trest,
- e) trest zákazu činnosti,
- f) trest zákazu prijímať dotácie alebo subvencie,
- g) trest zákazu prijímať pomoc a podporu poskytovanú z fondov Európskej únie,
- h) trest zákazu účasti vo verejnom obstarávaní,
- i) trest zverejnenia odsudzujúceho rozsudku.

Jednotlivé druhy trestov pre právnickú osobu

Trest zrušenia právnickej osoby (§ 12 TZPO) je najprísnejším trestom pre právnickú osobu. Môže byť uložený:

- **obligatórne** – súd **uloží** trest zrušenia právnickej osoby, ktorá má sídlo v Slovenskej republike, ak jej činnosť bola **úplne alebo prevažne využívaná na páchanie trestnej činnosti**,